

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va est Luni-a, Mèrcuri-a, Vineri-a ser'a, si Dominec'a deminèti'a.

Cancelari'a Redactiunii:

Matulu inf. alu Dunarii, Nr. 32

Locuinti'a Redactorului:

Matulu inf. alu Dunarii, Nr. 19.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decâtu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii“

Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Romania:

4 galb. pre annu, — 2 galb. pre 1/2 de annu, — si 1 galb. pre 1/4 de annu.

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a timbrale pentru fiesce care publicatiune separatu. In Loculu deschis 20 cr. de linia
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 27 mart. 1868.

Di'a Ungariei tiend' eri la 12 oresiedintia publica, carea, ca si celelalte in lun'a acest'a, au putienu interesu pentru tiera. Momentulu celu mai insemnatu alu siedintiei de eri fu cuventarea dlui Ranicher, prin carea motivâ triplicea plansore sasescu (a universitatii sasesci, a corpului reprs. alu Sabiului si a cetatieniloru d'in Sigisior'a), a-lresata dietei in cestiunea destituirii comitelui sasescu alesu pre vietia si inlocuitu dupa bunu placulu ministeriului mag. cu delaturarea drepturiloru natiunii sasesci. D. dep. Ranicher premise istoriculu drepturiloru si alu privilegieloru sasesci, intre cari si dreptulu de a alege liberu pre comitele loru natiunale, observandu câ in decursulu secelorlu sasi au usuatu acestu dreptu necontestatu fâra a fi fostu impedecati decâtu numai in tempuri straordenarie, candu potestatea (fortia) calcâ câte odata dreptulu, precum s'au intemplatu si asta data, ci natiunea sasescu au reclamatu totu desun'a dreptulu sêu si-lu reclama si asta-di cu atâtu mai vertosu, câ-ci se pretinde câ domnesce er'a constitutiunale. Dsa ceru ca plansorea sasiloru sê se dee la comisiunea insarcinatu a face proieptulu pentru deslegarea cestiunii de „unire“ a Transilvaniei cu Ungaria. Deputatii de natiune rom. d'in Trni'a, potu sê iee mare invetiul de la condeputatulu loru sasu, carele 1) acentuâ câ vorbesce ca sasu, 2) cerendu a se trece plansorea sasiloru la comisiunea de „Unione“ dede a se intielege câ dsa nu recunosc cestiunea „uniunii“ a fi deslegata, cu atâtu mai putienu fapta implinita. 3) câ dsa in calitate de consiliariu ministerialu nu s'au indoitu a supune interesulu natiunale considerârile si interesele sale personale. Aceste trei mominte le recomandâmu osebitei atentiunii a fratiloru nostri condeputati de natiunalitate romana d'in Transilvania, cu atâtu mai vertosu, câ-ci precum sê scie, domni'a loru inca au socotitu tandem aliquando a fi sositu tempulu de a se consultâ a sup'a tienutei ulterioare a dloru sale in cestiunea cea vitala pentru romani, adeca in cestiunea uniunii.

Au transpiratu, câ ministeriulu mag. ar fi gat'a cu proieptulu sêu de lege pentru definitiv'a regulare a cestiunii de „unione“ adeca a immormentârii autonomiei si nedependintiei Transilvaniei, — va sê dîca, in asta cestiune ministeriulu mag. au luat u initiativ'a — facandu a deveni de prisosu comisiunea dietala numita in asta privintia, — dar in cestiunea de „natiunalitate n'au vrutu, firesce, câ-ci vedeâ alternativ'a de a-si incarcâ odiulu sêu d'in partea magiariloru sêu a celorlalte natiuni regnicolare, si de acest'a s'au feritu cu intieptiune. Cetitorii nostri cunoscu câ deputatii rom. d'in Ardealu au tienutu vre o doue conferintie. Obieptulu acestorlu-a, — dupa câtu am potutu aflâ, câ-ci secretulu e mare, ca si onorea sêu rusinea publica ce i accepta pre ddi deputati ard. — au fostu, precum amintiramu maisusu, ulterioarea tienuta si procedere a deputatiloru rom. ard. fatia cu proieptulu mentiuatulu. Dupa ce majoritatea decise, câ nu pote luptâ pentru autonomi'a si nedependintia tiera, pentru cuventulu, câ venindu la diet'a pestana, au recunoscutu „Unionea“, prin urmare actiunea loru in asta privintia au devenitu imposibile (!?!?) si domni'a loru n'ar vre sê fia neconsecinti (in neconsecintia)!! Ce ar fi dara de facutu? Se invoira ca sê formuleze una petitiune, prin carea sê cera umbra de autonomi'a!.. Dâmu cu socotela câ treb'a merge dupa cum o pregatescu regissorii. Conferintia ardeleniloru se face la anutulu celoru ce voru sê ingrope autonomi'a tiera loru, umbr'a autonomiei se cere totu dupa instructiunile acelorlu-a. — Fratiloru condeputati! Daca magiarii vreu ca sê pas-

treze Transilvaniei ore cari-va petece de autonomi'a, o voru face nesmintitu si fâra petitiunea vostru, dar vai, sê nu se face prin concursulu vostru! Bunulu Ddieu sê vi dee atât'a barbatia ca celu putienu in or'a a unspredececa sê fti resoluti a depune mai bine mandatulu, decâtu a da concursulu vostru la nemicirea autonomiei patriei vostru, a le carei-a destine sunt strinsu legate cu a le mamei vostru natiuni. De candu ati venitu voi la diet'a pestana, geniulu celu bunu (padftoriu) alu natiunii nostre plange neincetatu. Inca una data, daca vertutea romana au amortitu in inimele vostru, **depuacti mandatulu!**

Beust tramisese reprezentantiloru Austriei in strainetate unu cerculariu privitoria la votulu casei de susu a senatulu imperiale in obieptulu legi de casatoria. Necunoscandu diurnalistic'a cuprinsulu acelu cerculariu, lu comentâ in diverse forme. Acum se afirma câ cerculariulu d'in cestiune nu atinge nice legea de casatoria, nice pusetiunea ce a luat u guvernulu austriacu fatia cu Rom'a. Totu scopulu cerculariului, dupa cum se dîce, este a dâ numai reprezentantiloru deslucirile trebuintiose, pentru ca in casu de lipsa sê fie in stare a aretâ intemplantintele de la 21 martiu, d'in Vien'a, in tota lumia loru.

Amintiramu de nesce turburâri ce se ivira mai de curendu in Franci'a, a nune in Grenoble. Scirile sosite de atunci ni spunu, câ cea d'antâiu demonstratiune s'a facutu joi candu s'a represintatu in teatru pies'a: „Carolu IV.“ Totu publiculu acompaniâ la cantarea: „resboiu tiraniloru“ ce obvine in acea piesa; era dupa finea piesei, insotindu-se si alti omeni, incepura cu glot'a a crucisâ stradele cantandu unu cantecu de resboiu. Turburarea erâ mare si ea crescu prin oprirea de a se reprezentâ pies'a „Monsieur Lombard.“ Domineca ser'a era se dede in teatru pies'a „Carolu IV.“ publiculu era acompaniâ la cantarea amintita, strigandu intre acte: „josu cu censur'a! celu putienu libertatea dramei s'o avemu!“ etc., si esindu d'in teatru se intrunî cu multimea de omeni ce esia d'in teatru d'in piati'a S. Andreu; se adunara inaintea edificiiului primariei, de acolo inaintea palatiului mitropoliei, spargendu ferestre si improvisandu musice de pisica. Prin intrevenirea adjunctului primariului, turburatorii se leniscira imprasciandu-se pre a casa. In Marseille, unde inca s'au ivitu asemeni turburâri, s'au afisu pre pareti urmatori'a procliamare: „Concetatieni! Daca se si misca tote in centrele poporatiunii, detorintia nostra este a fi lenisciti. Numai centrele cele mari voru da semnalulu. Noi suntemu tari; inimicii dreptulu publicu numai pan' atunci suntu tari, pan' tacemu noi. Dar' ei se insiela! Ei ar trebui sê tremure. Candu va sunâ ora, ei voru ingalbeni caceilasil! Sê fimu tredi! Poporulu productiu.“ Luâmu notitia despre aceste lucruri mice la parere, fiindu câ ele semena ca ou cu ou cu intemplantintele premerse anului 1848. Suntemu acum la 1868, in 20 de ani poporele au inaintatu. De la guvernele, cari tienu ce-va sama si de drepturile poporeloru, se accepta sê fia si mai liberali, ér' guvernele despotice nu le mai pote suferi asta-di neci unu poporu.

Dieta Ungariei.

Siedintia casei represintantiloru de la 7 aprile.

Presied. Szentiványi. Notari: Radich si Horváth. D'in partea regimului: Ministrulu presiedinte c. Andrassy si ministrii b. Wenckheim, Horváth, Gorove, Lónyai si c. Festetics. Siedintia se deschise la 12 1/4 ore.

Presiedintele, dupa autenticarea protocolului, presintâ: unu protocolu relativu la alegerea deputatulu Ladislau Domonkos, d'in partea unu cercu alu cottulu Albei-de-susu; una petitiune a cottulu

Bereg, in care se cere regularea relatiuniloru intre guvernulu si jurisdictiuni in decursulu sesiunii presinte; doue petitiuni d'in partea cotteloru Bereg si Torna pentru deciderea causei honvediloru in intielesulu reprezentatiuniloru facute prin cetâtile Pest'a si Aradu; cottulu Torna se roga pentru deslegarea câtu mai grabnica a cestiunii natiunalitatiloru, era in o alta petitiune pentru o subventiune de 18 000 in favorea teatralu popularu d'in Bud'a; o alta petitiune d'in partea cetâtii Aradului totu pentru subvent. teatralu magiaru d'in Kassa; comunitatea Dobritienu cere mesure in contr'a neglegintiei unoru deputati, cari nu se prezenteza la siedintiele dietali; mai multe petitiuni in afaceri private, locuitorii comunei San-Martina d'in cottulu Torontalu ceru deslegarea cestiunii natiunalitatiloru.

Dupa presintarea acestorlu petitiuni, Iacobu Ranicher, deputatu d'in Transilvania, puse pre mes'a casei trei petitiuni, motivandu le cuprinsulu intro vorbire mai lunga. Deputatii sasi — dîce Ranicher — au totu tacutu pana acuma, nu pentru nesciintia limbei, ci pentru câ au consentitu cu pertractârile juri lico-politice de pana acum, si candu aceste fure resolvite, ei, deputatii sasi, au salutatu cu bucuria incoronarea, ca o culminatiune a opului. Oratorelui i vine greu ca, facia cu aceste sentieminte patriotice, sê presinte plansori si gravamine. Tote cele trei petitiuni se referescu la punerea in pensiu a comitelui sasescu si la inlocuirea lui prin denumirea unu altui-a. Oratorele specifica apoi oficiulu, demnitatea, desvoltarea istorica si sanctiunea legale a postulu comitelui sasescu. In istoria de mai multi secli a natiunii sasesci — dîce R. — numai unu casu este, candu comitele inca in vietia fû amovatu de la oficiu, — dar' si acest'a s'a intemplat u pre unu tempu, candu constitutiunea fû suspinsa, si legile erau violate un'a dupa alt'a. Elu presinta gravaminele aceste-a ca nisce urmâri a le violârii drepturiloru si privilegieloru legali a le natiunii sasesci, si sê roga ca sê se transpuna la comisiunea esmisa pentru regulara afaceriloru intre Ungaria si Transilvania. La propunerea lui Bonis petitiunile se indrumara la comisiunea petitiunaria.

Se cetesce interpelatiunea dep. Siklósy la ministrulu interneloru cu privire la abrogarea dispusetiunii acelei-a, care nu ierta cumperarea pravului de pusca decâtu dupa licentia administratiunii.

Ministrulu intern., provocandu-se la acustic'a rea a casei, promite respunsulu pre alta data.

Cestorele intruduse apoi pre tramisulu Casei-de-susu, c. Ant. Sztáray, care predele protocolulu casei magnatiloru relativu la proiectulu de lege in caus'a deputatiunii croate si a darcu de zacharu si spiritulu. Cetindu-se protocolulu, presiedintele d' chiarâ, câ decisiunea casei represint. si a casei-de-susu privitoria la acest'a afacere se va comunicâ presiedintelui dietei croate.

A fostu la ordinea dîlei raportulu comisiunii centrali.

Chercapoli a raportatu despre proiectulu de lege pentru promulgarea legiloru, era Cacicovicu despre proieptulu de lege referitoriu la compunerea camerei comerciali si industriali. — Raporturile se voru imparâ intre deputati, si proieptele respective se punu la ordinea dîlei pre 16 l. c.

Col. Ghiczy provoca pre membrii comisiunii esmise pntu corectarea regulamentulu casei, ca sê binevoiesca a se coadunâ in localitatea dietei la 17 l. c. 4 ore d. m. pentru a se consultâ.

Ministrulu Lónyai dîce, câ guvernulu inca nu pote presintâ casei bugetulu, inse acum e mai gat'a; pentru aceea se roga, ca pertractarea bugetulu sê se puna la ordinea dîlei pentru 16 aprile.

Casa inse ie spre sciintia dechiararea ministrului, câ in sied. mai de aproape va aduce si va presintâ bugetulu.

Siedintia se suspinde pre 1/4 de ora, candu apoi redeschidien lu-se, ministrulu presiedinte anuncia, câ Maj. sa a sanctiunatu legea referitoria la darea de consumu pentru esportulu saharulu si vinarsulu precum si legea referitoria la conducerea unei cârti funduarie centrali a canaleloru si câiloru ferate. — Publicandu-se ambe legile, siedintia se radica.

Siedintia casei magnatiloru d'in 7 aprilu.

Siedintia se deschide la 2 ore d. m. A. Radich not. casei deputatiloru aduce cele doue legi acum santionate si publicate in siedintia deadi a casei deputatiloru.

Dandu-se cetirea indatinata acestoru legi, se decide a se inregistra intre celelalte legi a le tieriei, era exemplariile subscrise de Maj. Sa a se pune in archivulu tieriei.

Dupa autenticarea protocolulu siedintia se radica.

Lucruri d'in Biharia.

Fiindu-câ Dta ai prè multi corespundinti in comitatulu nostru, o patiesci de multe ori asiè, câ despre trebii interesante neci unulu nu te insciintieza, cugetandu fte-care câ ti va scrie altulu.

Astu-feliu vedu câ s'a intemplantu si cu miscarile mai prospete ce se petrecura naintea ochiloru nostri, si despre care vorbesce asiè dicundu tota lumea, numai noi tacemu, ca-si cumu nu s'aru fi intemplantu nemic'a, macaru-câ noi avemu cause mai multe, daca nu de alta, celu pucinu de a ne mai pune unu ochiu in lantiulu doreriloru nostre seculari.

Sciutu este cumca unulu d'entre conducatorii partitei stange d'in dieta si d'in tiera este fiulu comitatulu nostru, séu folosindu-me de spresiunea unei capacitâti Deakiane Nagy József de aici — a tieriei Bihorului — Colomanu Tis'a. Acest'a precumu carasi se scie a conchiamatu pe amicii sei d'in comitatu la o conferintia ce s'a tienutu in 17. martiu pentru organisarea partitei.

Vediendu acest'a partit'a Deakiana, ea inca s'a conchiamatu prin placate pe 15 martiu.

Ambele si-au tienutu deci conferintiele, ambele si-au statoritu programulu, si ambele voidu sé scia cumu stau, au pretinsu subscrierea membriloru dechiarati ai lor.

Programele suntu cunoscute d'in dieta si d'in diaristica; pre noi numai unu punctu ne intereseza d'in ambele programe, si acest'a e asemene; in ambele se promite deslegarea cestiunei natiunalitatiloru spre multumirea acelor'a, inse numai in termini universali.

Romani suntu si in partit'a Deakiana si in cea Tisaiana, in cea d'anteiu mai pucini decâtu in cea lalta, nu numai pentru câ si magiari se tienu mai pucini de aceea, ci si d'in aceea cauza naturala, câ romanulu ca democrat trebe sé se alipesca de aceea partita care e mai aproape de democratia, care se areta mai liberala.

Nu voiu sé vorbescu de partit'a Deakiana, câ-ci acest'a e neinsemnata in comitatulu nostru, ea nu-lu domnesce chiaru asiè precumu nu domnesce stang'a in dieta; pre acest'a si de altu-mintrea o scimu ce platesce d'in capulu locului, câ-ci prin guvernulu si majoritatea camerei actuale ni-a datu sé pricepemu de ajunsu câta incredere merita de la noi, credu inse câ cu partit'a Tisaiana trebe sé ne ocupâmu mai seriosu, câ-ci ea aici domnesce, si d'in faptele ei de aici potemu cu dreptu cuventu conchide ce amu avè a acceptâ de la o dieta in care aru deveni in majoritate acest'a partita.

Suntemu deci in conferintia. Mai antâiu si-redica graiulu Tis'a, si rogandu-se de iertare pentru câ si-a luat voia a conchiamâ partit'a, desvolta causele d'in care afla de lipsa constituirea partitei, si acestea nu se afla numai in impreguirarea câ si partit'a guvernamentalâ se organizeza, despre a carei-a sentiu patrioticu nu se indoiesce, ci mai alesu trebuie mantuita tier'a de lepra stangei extreme, câ-ci acest'a cu cluburile sale democratice demoraliséza tier'a si o duce pe cale periculosa, — provoca deci conforintia sé se dechiare de afla de trebuintia organisarea séu ba, si cetindu-se programulu de-lu afla de modificatu séu ba.

Dupa densulu se scola protopopulu Nic. Palladi, si dechiarandu-se câ deca s'a nascutu romanu voiesce sé si vieze in patri'a sa ca romanu, i-provoca pe magiari ca pe fiii cei mai favoriti ai acestei patrie sé fia cu incredere câtra romani, se nu caute totu cu ochi suspiciosi si se nu vedea totu Dacoromanisti in romanii cei de omenia, carii nu pretindu alta decâtu dreptatea, ci deca li-au datu sortea puterea n mana, sé se folosesca de ea spre multumirea toturoru natiuniloru tieriei, sé deslege cestiunea natiunalitatiloru asiè, ca toti fiii patriei sé se bucare de asemene drepturi. Deca e fericita Elvetia cu trei natiuni si trei limbe, pentruce sé nu pota deveni si patri'a nostra o a dou'a Elvetia fericita?

Dupa densulu se scola primulu vice-comite Miskóczy L. si nainte de tote si-tiene de detorintia a reflectâ pe Palladi, cumca de si suntu in Svitier'a trei limbe, totusi oficioasa e numai un'a, — apoi nefiindu caus'a natiunalitatiloru objetulu desbaterei trece la cestiune.

Se scola alu treile vice-comite I. Gozmanu (romanu) care pana aci erâ cunoscutu de Deakistu si dechiarandu-se cu trupu cu sufletu de omulu acestei

partite, intorcundu-se câtra d. Palladi, atâtu pre densulu, câtu si pre toti corolegiunarii si conatiunalistii sei — adeca pe romani i roga sé-si puna tota increderea in acest'a partita, câ-ci singura acest'a partita e aceea, care va deslegâ cestiunea natiunalitatiloru spre deplin'a multumire a totorora. Eljen!

Mai vorbira câti-va, si apoi se decide ca pe bas'a programulu cetitu sé se organizeze partit'a; se impartira listele de subscrieri (cari pe la noi se numescu vulgo pasiusiu) se subcrisera cei de fatia, si desemnandu-se locurile unde se voru mai potè subscrie si pe viitoriu in centru, pentru provinciâ se denumira membrii, cari voru avè detorintia a latî partit'a, si a culege subscrieri; intre densii e pentru Borode si dnulu Palladi, asia-i trebe deca n'a sciutu siedè acasa!

Fiindu-câ vorbele dlui Gozmanu fura primite cu mare insufletire d'in partea partitei care e la potere in comitatu, né coborirâmu si noi de pe galeria plini de bucuria, câ a dou'a di in adunarea comitatulu comitatensu, unde erâ sé se alega 1. protonotariu, 1. protojude, 1. asesoru la tribunalulu criminalu, 1 jude cercualu, 2 jurati, si 2 ingineri comitatensi, — vomu vedè probe de adevrata fratieta si dreptate.

Amara insielatiune! Domnulu Gozmanu fu grozavu desavatu, datu de mintiuna!

Trebe sé permitu, cumca locurile pentru cari s'au alesu protojude, jude si jurati suntu tote romanesci, ear' asesorulu trib. crim. a trebuitu sé se alega in loculu reposatulu Stefanu Bodea, care ca uniculu romanu a fostu alesu la acelu tribunalu; si ce cugeti iubite cetitoriule câti romani devenira alesi!? — Neci unulu! neci macaru unu bietu juratielu! Bucura-te dle Gozmane! tiene-te cu trupu cu sufletu de acest'a partita! . . .

Candu se facu candidarea pentru asesorulu sedrii criminale, pentru sucesorulu lui Bodea, comitele supremu aflâ de lipsa a recomandâ in atentiunea comitatulu, cumca repausatulu Bodea a fostu alesu ca romanu, pentrucâ tribunalulu criminalu are de lucru cu multi romani, si se recere ca sé fie intre asesori si de acei-a carii intielegu limb'a pârtiloru, prin urmare lu-roga pe comitetu ca sé fie cu privire la acest'a impregiurare ponderosa, si candidâ doi romani si pre unu Földi prefacutu d'in Neupauer. Comitulu in nemarginitulu séu sentiu de fratieta si dreptate alese pre Földi, si asiè asta-di la tribunalulu criminalu nu este neci unu romanu, acolo unde se judeca despre vietia si mortea, despre onorea si libertatea suteloru de romani, pe bas'a fasiuniloru facute verbalmente in faci'a tribunalulu, si nu d'in acte.

Ce e dreptu, la loculu acest'a n'a potutu fi altulu alesu decâtu Földi, pentru câ elu a avutu mai multe merite pentru de a capetâ postu in comitatulu nostru (macarca e, mi-se pare, d'in Nitra), elu a fostu in 1849. membru la tribunalulu de sange d'in Oradecamare, si ca atare avendu de lucru mai cu séma cu bietii romani, pentru densii si-a cascigatu mari merite, si chiaru pentru ace'a a trebuitu remuneratu cu unu postu romanescu . . . bine este asiè. . .

Dupa finirea alegerei cara-si se redicâ dlu Palladi, si cu o fatia suridietore dice, cumca Dlu e acela care si in anulu trecut a avutu nenorocirea a-si redicâ cuventulu in desiertu pentru ca la tribunale sé se respecteze mai bine natiunalitatea romana, elu mai probeza si de asta data de-si tardiu, inse nu voiesce alta decâtu se capete respunsu, si acela sé se intruduca in protocolu — la intrebarea acest'a: „Cumu va potè unu judecatoriu aduce judecata drepta, care sé-i limcesca si cunoscintia sufletulu séu, — in urmarca fasiuniloru facute verbalmente naintea sa intr'o limba ce nu o pricepe?“ Se audiâ pe margini si câte unu „igaz“, cea mai mare parte a comitatulu inse tacu la acest'a intrebare, respunsu capetâ numai de la comitele supremu camu in terminii urmatori: „Ai dreptu, inse scii bine câ nu sum de vina, câ nu s'a alesu neci unu romanu la tribunalulu criminalu, câ-ci eu insu-mi amu reflectatu pe alegatori la acest'a impregiurare prè ponderosa, dar' dorere fâra resultatu, — ne vomu nesu inse ca la pertraptâri sé fie si de acei asesori carii intielegu limb'a romana, câ-ci la cele lalte tribunale suntu si romani, in casu de lipsa vomu strapunc d'in acesti-a, apoi mai suntu si onorari, pe acesti-a inca i-vomu aplicâ.“

Multiamu Dta! Este unu romanu la tribunalulu civilu si suntu doi la celu orfanalu, dora pe aceti-a voiti sé-i subtrageti de la oficiele lor, daru la care tribunalu nu este neaperala trebuintia in comitatulu nostru de romani! Aici unde majoritatea locuitoriloru e romana!!

Si mai minunata e cea lalta a parte respunsulu, cumca adeca se voru aplicâ membrii onorari pentru ca sé se pota aduce judecati in cele mai multe cause criminale, va se dica: „tu bietule romane ti porta pruncii la scola, ruinéza-ti putin'a avere cu invetiarea lor, pentru câ avemu trebuintia de densii ca se sierbesca gratisu, câ-ci de posturile salarisate

avemu lipsa si noi pentru domisiorii nostri. Bu mângaiare! ast'a e ecitate! dreptate! si fratieta Bucura-te me'odata Gozmane si te desfeteza, câ plat'a ta multa este in — Ceriari!!

A dou'a si'n a trei-a di eara-si amu vediu scena frumoasa in sala comitatulu.

Unu domisioru (cu curechiu in bota) d'in omilia vestita a cestiu comitatu, care inse facia acest'a odrasla a devenitu croma, candu a abli de postulu de juratu si-a motivatu abdicarea cu asarea principalulu séu care erâ romanu, cumca a l'a avutu pana erâ nensuratu corelatie amoroase cu muier'a unui croitoru, si cumca croiuru precumu insu-si s'a la udatu naintea multor'a la deonestatu pre mentionatulu jude, si ca acela sé-si fi luat satisfacere.

Adunarea d'in Ianuariu esmisesse o comisiu spre investigarea acestei cause, carea finiindu-si câ marea, in relatiunea sa dice cumca totu lucrulu n'alta decâtu vorbe gole respandite cu intentiune de subminâ autoritatea judelui de sub cestiune; prin mare comisiunea celu multu recumenda strapunc judelui in altu cereu.

S'au cetitu actele, d'in acelea se vede, cum neci unu martore n'a documentatu câ croitoriulu fic deonestatu pre jude, ci toti numai aceea, cum croitoriulu s'a laudatu câ a deonestatu pre jude; cetitu dechiaratiunea croitoriulu, prin care demitiesse atâtu pre juratulu denuntatoriu, câtu si pe cealti martori; si ce cugeti, cetitoriule, ce au decisu a l'earca tieriei Bihorului? Acea, câ julele A. Ce se dimitte d'in postululu séu pentru totu de un'a. Pentru ce? Pentru câ si-a compromitatu autoritatea sa de deregatoriu! Ceea ce nu e constatatu de nemic'a, inse indesiertu, câ in contra unui romanu au trebuitu sé de satisfacere fostulu séu juratu, unu puu de Szlavy, câ-ci acestui-a-i compete titulu de Nagyságos.

Ast'a va sé dica la noi deregatoria constitutiunala, care nu aterna de la arbitriulu unui omu! Ast'a e lucrulu partitei care va mantui tier'a si va feri ei pe romani!!

Ei daru baremu de a si caliatu unu romanu fâra vina, era s'a alesu altulu in acelu postu si locu eschisivu romanescu, vei dice cetitoriule. — Cumu poti presupune? — dice cu — despre o partita care vrè sé ne fericesca cumca ca ni va da ocaziune s'ni-se mai compromita vr'unu romanu! nu e de ajunsu câ in acelu postu a moritu unulu moralmente! detorintia parintelui bunu este a nu da cutitulu in mâna fiului iubitu, câ-si pote taiâ gâtulu cu densulu Numai si numai d'in acestu punctu de vedere alex comitetulu in loculu lui Cr. pe unu magiaru, care bietulu trebuia sé capete si elu unu derabu de parca câ-ci ca avocat nu pote traî d'in lips'a clientiloru; apoi la restauratiunea trecuta forte de multe ori fostu candidat fâra ca sé fie potutu deveni alesu. Pentru asta ingrigire parintiesca suntemu detori de multiamita domniloru s'tapanitori; multiamescâ dle Gozmane!

Éta partit'a cea cu gura mare, care si in 1867 s'a superatu câ se disolve die'ta nainte de a se potè deslegâ cestiunea natiunalitatiloru! Partit'a care in camer'a tieriei Bihorului e in mai mare preponderantia de câtu alui Deak in camer'a Ungariei! Partit'a in care ne chiama dlu Gozmanu sé ni punemu totu in credere! Cu câtu e mai buna pentru natiunalitate de câtu cea guvernamentalâ? (Totu unu dracu, culege! Alege cu care te unesci, eu d'in parte-mi neci pe unu nu dau o cépa degerata, mi pare reu numai, câ in comitatulu nostru nu mai suntu acum'a numai romani uniti si neuniti, ci suntu si romani cu pasiusiu si fâra pasiusu.

Transilvani'a.

Clusiu, 30. martiu 1868.

In 23. 24 si 25 martiu tienu comitetulu prermanentulu comitatulu Clusiuului siedintiele treilunarie. Acest'a a fostu a trei-a sesiune ce a tienut'o comitetulu numitulu comitatu, dupa restaurarea constitutiunismulu magiaru, a fostu si un'a d'entre siedintiele celea mai interesante. De aici, terogu Dle Rod., ca sé dai locu la unele date, d'in sesiunea d'in 23—25, a le acestui comitetu. Comitetele supremu Colomanu Eszterházy, a deschisu in 23 siedintia, cu o vorbire plina de patriotismu magiaru. Dsa a amintitu multe frumoase, despre bunatâtile constitutiunale castigate de la sesiunea d'in noembrie a comitatulu, pana la siedintia de fatia, vedi bene totulu d'in punctu de vedere magiaru.

Autenticandu-se protocolulu siedintiei d'in urma, a datu cetire respunsuriloru venite de la ministeriu la adresa comitatulu, tramise d'in siedintia d'in lun'a lui noembrie 1867.

Intre acestea adrese s'a aflatu un'a, carea a propus ministeriulu unele imbunetâfiri ce ar' fi de ase face, in administrarea justitiei, cu privire la comitatele d'in Ardealu. Aici se ceruse, infiintarea grabnica a tribunaleloru urbariali si introducerea unei proceduro mai scurte, intru resolvirea procesoloru urbariale. D. L. Vajda, membru comitatulu in coactiunalegero cu comambrii romani, dedese unu votu seperatu cu

privire la cauzele urbariale, in carele a aretatu cu argumente convingatoare lips'a imperativa, ca Patent'a urb. d'in 21 iunie 1868, de la locurile competente; mai antaiu s'e fia comentata, apoi s'e urmeze infintierea tribunaleloru urbariali; a aretatu cu date practice, câte nedreptati potu suferi mai cu seama asie numitii dileri seu curialisti, d'in scalceiat'a explicare si aplicare a unoru paragrafi d'in numit'a Patent'a, — a documentatu si aceea, ca atatu interesulu fostiloru slusbasi, catu si a fostiloru domni de pamentu, cere ca patent'a s'e fia comentata.

Acestu votu seperatu, comitetulu comitatului l'a aster-nutu cu protocoalele sale ministeriului, si acuma ministeriulu in respunsulu seu la adresele acestui comitetu incunoscintieza, cumca „votulu membrului Ladislau Vajda s'a predatu ministeriului de justitia, spre potintiosa intrebuintiare.“

Afara de asta incunoscintiare, in siedinti'a d'in 23, pentru noi, n'a obvenitu nemica de ce va interesu speciale.

A fostu inse forte interesanta pentru romani, siedinti'a d'in 24 martiu, indata la inceputulu ei.

Comitatulu Clusiuului are o poporatiune de 151000 locu-tori, d'ntre cari suntu 118,000 romani si 33,000 magiari si alte nationalitati. In comitetulu permanentu se afla intre 200 membri numai vr'o 40 romani denumiti, d'ntre cari unii de la 1861 au repausatu, era altii pentru departare nici odata nu ieu parte la siedintiele acestui comitetu. Asia de esemplu in siedinti'a de acumu s'a infaciosiatu d'ntre membrii romani numai optu insi. Acest'a minoritate, de si e atatu de neimsem-nata, catu se perde de totu in majoritatea membriloru magiari asia catu daca n'ai aud'i câte o vorbire romanesce, nece n'ai crede, ca dora se afla si vre-unu romanu in comitetu, acest'a minoritate d'icu, candu vinu sub intrebare interese de ale Romaniloru, le apera cu tota energi'a.

Inca in siedinti'a comitetului d'in iuliu 1867, au cerutu membrii romani, ca protocolulu siedintiei s'e se duca si in limb'a romana. Comitetele supremu de atunci, Braonulu Ludovicu Josica, a recunoscutu de justa asta pretensiune a Romaniloru si a dispusu ca protocolulu s'e se duca si in limb'a majoritatii locuitoriloru acestui comitetu. S'e vedi inse ce s'a intemplat, ca protocolistulu romanu a siedintia la mes'a verde, dar' protocolu romanu cetindu-s'e, nu s'a auditu neci in acea siedintia nece in siedintie comitetulu d'in noemvre a. tr. Magiarii, respective presiedintele a sciutu cu câte o tactica fina, incuugiura cetirea protocolulu romanesc. Acest'a ar fi devenitu usu, daca membrii romani ai comitetului ar fi trecutu si mai departe cu vederea, ne-cetirea protocolulu romanu, si asia in siedinti'a d'in 24/3, candu s'a cetitu protocolulu siedintiei d'in 23, romanii au cerutu si cetirea protocolulu romanu. Acest'a pretensiune drepta a Romaniloru, a casionatu in membrii magiari a comitetului mai antaiu o confusiune mestecata cu iritatiune, d'in care inse curendu se reulesera, si mai multi vorbitori, au negatu dreptulu limbai romane ca se figure die cu drepturi egale langa cea magiara, voidu a afirmã cum ca protocolu in doue limbe nu se pote duce, si cum ca protocolulu romanu este numai de a se traduce d'in celu magiaru, ca s'e se afle in registratura si in testu romanu, pentru acei'a cari ar voi s'e-lu cetesca romanesce. S'a aflu si de acei'a, cari la intrebarea romaniloru, ca protocolistulu romanu pentru ce scopu l'au pusu la mes'a verde, au respunsu: ca pentru aceea, ca s'e d'e desluciri la vorbirile romanesce, daca ore care membru nu le-ar' precepe, cu alte cuvinte s'e fia Dolmetsch, sciti buna ora cum suntu servitorii de cancelaria pentru multimea amplotiiloru magiari, ce nu sciutu nece unu cuventu romanesce, si totu-si au s'e decida preste libertate, vietia si averea poporatiunei d'in cercuri curata romane.

Dupa conceptulu acestoru domni, limb'a romana ar fi destulu de respectata prin aceea, ca se ierta notariulu romanu, ca s'e merge in registratura si s'e traduca protocolulu magiaru in limb'a romana, s'e-lu lase acolo, ca s'e nu se ostenesca partile a si-lu traduce atunci candu le-ar' trebui co-va extracte romane d'in acel'a-si.

Cu totu okossagulu Domnialoru inse, nu potura restorna argumentele aduse prin membrulu romanu L. Vaida, pentru aperia drepturiloru limbai, si dupa ce ascosulu Alecsiu Bokros, de nationalitate magiaru, spre marirea conationaliloru sei, a redicatu de doue ori cuventu puternicu pre langa romani, si pentru respectarea limbai romane, comitetele supremu a enunciatu d'in nou, cumca limb'a romana in comitatulu Clusiuului este cu cea magiara egala indreptatita, si a facutu dispusetiuni ca s'e se gatesca si autentice si protocolulu romanu.

D'in tote argumentarile magiariiloru, cu privire la intrebarea limbai am potutu s'e precepemu, cumca densii facia cu drepturile romaniloru d'in di in di se facu mai suprematiorii; inse asta data in comitetulu comitatului Clusiuului intrebata dreptatea in contra sumetiei.

Intre altele obiecte s'au pertractatu si mai multe scrisori, de la deosebitele juridictiuni venite la comitatulu Clusiuului spre partinirea uneia seu altei afaceri.

Intre acestea a trasu a tentiunea romaniloru in deosebi decizia comitatului Zemlinu, respective decisiunea comit. Nitra, cu privire la deslegarea cestiunei nationalitatiloru Ungari. Spre relatiunare s'au datu tote recusitiunile juridictiuniloru straine unei comisii. In asta comisiune s'a aflu si un membru romanu, care cu virtute romana a combatutu in tote anghiurile proiectulu Zemlinului si a aretatu cu argumente convingatorie, cumca cestiunea nationalitatiloru, pe base nelegale si neratiunabile ca a Zemlinului nu se

pote deslega. Fara de a vorbi mai pre largu despre acestu obiectu, facu s'e urmeze aici introg'a otarire a comitetului permanentu, adusa la adres'a Zemlinului, care suna asie: „Comitetulu permanentu alu comitatului Clusiuului dechiara, cumca nu pote neci de-catu partini deslegarea cestiunei nationalitatiloru, ca unei cestiuni de forte mare insemnate, in modulu recomandat prin comitatulu Zemlinului, fiindu ca in asta privintia, chiaru si starea de facia este cu multu mai liberala.“

Decisiunea acesta a comitatului Clusiuului si recunoscerile cuprinse in aceea-si noi o primimu deocamdata spre cunoscintia.

Scriindu despre decisiunea comitatului Nitra adusa pre bas'a cerculariului comitatului Zemlinu, nu potu s'e retacu, ca la noi a venitu o scire, cum ca dora in comitetulu permanentu alu disdrietului Nasaudului, ar fi aflu acesta adresa partinitorii. Este adeveratu acest'a seu ba, nu sciutu! Daca este adeveratu, ce cugreu credu, atunci sa'r pot'e recomanda respectiviloru membri d'in comitetulu permanentu alu districtulu Nasaudului, ca s'e invetie de la comitetulu magiaru alu comitatului Clusiuului bataru atat'a, ca s'e nu fia mai putienu liberali facia cu nationalitatele d'in Ungari'a de cumu este comitetulu comitatului Clusiuului, pre carele, dupa ce majoritatea absoluta a membriloru este magiara, si fiindu compusu fara ascultarea si considerarea romaniloru, pre dreptu lu-poti numi magiaru.

(Va urmã.)

Blasiu, 28 martiu. 1868.

Afaceri besericesci.

(Vedi nr. 47 d'in Federat.)

II. Presentele. Nesuintiele asimilatorie ale apusaniloru ajutate de nevoiinta episcopiloru nostri de a-si largi puterea in josu, pre catu ace'a se angustã in susu, ne aruncara besereca intru una stare de confusiune si desordine completa.

Disciplin'a propria a beserecei nostre s'a ciun-caritu in multe, s'a impestriatu cu imprumutate d'in cea apusana, in catu nu o mai cunoaci. Dara schimbarea ei nu s'a facutu pre cale legale, lapedarea asieliamentelor vechie nu s'a legiuitu in sinele si inlocuirea loru prin altele noue nu este co-santita prin canone: ci arbitriulu capiloru nostri besericesci a facutu, s'e inceteze unele prin nedepri-ndere si neascultare de ele, si au intrudusu altele straine pana aci necunoscute la noi. Prin urmare tote schimbãrile, ce s'au facutu in besereca nostra suntu necanonice sinelegali.

Adeveratu, catolicii ultramontani (a se ved'e cu-ventarea lui Leu Thun. parintele concordatului, tie-nuta in cas'a boieriloru la 21 martiu a. c.) sustienu, ca episcopii suntu domni absoluti preste besereca; cine vre s'e pacteze cu besereca are de a se intielege numai cu episcopii si cu altulu nime-nene. Inse nebunu nu este, cine manca siepte pani. Episcopii ultramontani voiescu d'in tota anim'a si d'in totu sufletulu loru a fi domni absoluti; ei! dara este intrebare: ore poporulu si clerulu voiescu a fi consideratu de turma necuventatoria si a se pasiunã intru tote dupa placulu domniloru episcopi.

In orb'a secululu miediu poteau cresce estu feliu de feti ai intunerecului, dara in sorele progresulu, ce luce in dilele nostre, nu voru prosperã, fia catu de mare grigea intorsa spre ei, pentru ca conditiunea principala a custãrii loru, intunereculu, charu Domnului, despare d'in ce in ce mai multu.

Absolutismulu episcopale nu se pote sustien'e in delungu nice in besereca apusana regulata prin conciliulu Tridentinu, necumu s'e se pota sustien'e poli-pii si parasitii, ce d'intr'ins'a se-au stracoratu intru a nostra spre a-i rode firulu vietiei.

Noi de jure avem besereca sinodale si nu episcopale. La noi de jure episcopulu e tiermu-ritu prin sinode si nu domnu, pasia netiermuritu. Avemu, s'e lucrãmu numai intru ace'a, ca besereca nostra si de facto s'e fia besereca sinodale, precum era in ainte de unu seclu.

Clerulu si poporulu unitu totu de-a-una a pretinsu de la episcopii s'e reintorcerea la sinode, si regulaarea afaceriloru besericesci prin sinode. Acesta dorintia a diecesaniloru uniti cu atãta poecere a presiunatu a supra episcopiloru nostri, in catu si unii episcopi cunoscuti de despoti s'au vediatu necesitati a face pasi (sinceri, ori amagitori?) pentru restatorirea sino-loru. Metropolitulu Siolutiu in tempulu mai de aproape a mersu, pana s'e si incerce convocarea unui sinodu. Starea beserecei nostre cereã in modu imperiosu, toti cei buni se bucurãu sinceru, ca besereca adu-nata constituionalminte va sterpi abuserile virite dela si dupa apusani, si se va reintorce la sine ins'a.

Dara bucuria celoru buni a fostu prea tempu-ria. Ultramontanismulu s'a involburatu ve liendu-se amenintiatu, si cuceririle sale de unu seclu pericli-tate. In data a inceputu a lucrã atãtu de a dreptulu, catu si medlocitu, prin pucini petecari, ce are cu descliniere in Orade; si incercãrile lui Siolutiu au fostu ucise in simbure.

Nu vomu d'ice nemicu de cele, ce a facutu nun-

ciatur'a vienesa cu ocaziunea acest'a, pentru ca de la d'ins'a nu s'a acceptatu alta, de catu s'e fia contraria la tote nesuintiele spre libertate, si s'e se nevoiesca a detien'e besereca nostra totu in stare de confusiune, ca in modulu acest'a aveã mai multe prospecte de a a ne pot'e asimila pre deplinu.

Dara ne-amu miratu cu instrainare, candu amu vediatu, ca Santi'asa d. Episcopu oradanu spre a spariã si impedeã pre Siolutiu de la tienerea sino-dului intentiunatu s'a rapitu pana la tramitarea unui protestu formale in numele seu si clerulu seu in contra ori-caroru innoiri, ce ar' face metropolitulu in dieces'a sa, — ca santi'a sa in reintorcere la disciplin'a orientale vede regresu, — ca Santi'a sa voiescu numai de acele sinode, in care s'e siedia numai preuti si si acesti-a numai cu unu bietu de votu consultati-vu, era votu decisivu numai episcopulu, — ca S-sa timbreza de idiotu pre celu, ce sustiene si apera in besereca nostra alta disciplina, de cum e a catoliciloru.

Unu episcopu orientale, carele ar' fi s'e aiba chiamarea de a ne sustien'e si aperiã disciplin'a, candu ea-i amenintia de atacuri neindreptãte, nu ar' fi iertatu, s'e-si uite nice, una data de mam'a, ce l'a nutritu la pieptulu seu.

Adeca reintorcerea la disciplin'a avuta e unu regresu si nu progresu. Intru adeveru asie se pare, deca omulu considera numai spatiulu temporeloru si alta nimicu. Dara numai se pare, chiaru si dupa mintea argumentatoriloru. Pentru ca deca reluarea disciplinei avuta in ainte cu unu seclu va fi regresu, atunci luarea disciplinei tridentine, carca e cu trei seclii departata de noi, ce-va fi? Eca ce cosecintie minunate suntu in sofistii nostri.

Inse a te reintorce de la absolutismu la constitu-tionalismu beserescu intre omeni cu minte nu se pote probã de regresu. Constitutiunismulu e recerutu de in-sa fiint'a beserecei. Constitutiunismulu chiaru pentru ace'a fu practisatu in besereca crestina d'in tempulu Apostoliloru, elu costa in besereca nostra atãtu in ainte, catu si dupa s. unire, pana candu besereca nostra incepu a se ultramontani.

Elu dara nu este regresu, ci conditiunea de vicia si existintia pentru besereca nostra, si ne mirãmu forte, cumu-lu pote numi cine-va regresu. Atunci ro-gãmu-ve, ce va fi progresulu? Dupa acelu modu de cugetare nesmintitu progresulu nu va pot'e fi alta de catu:

a) despoiarea laiciloru de ori-si-ce influintia a supr'a negotieloru besericesci. Restringereã loru nu-mai la contributiuni pentru popi, besereca si scola parastase, metrete, florini, statisti de parada, canlu Santi'a sa se va indurã a veni in visitatiune. De aci in colo: basta! ca nu voue v'a d'isu: „Pasceti.“

b) aruncarea preutmei sub arbitriulu episcopi-loru, cari s'e aiba dreptulu de a-i locã si des'locã, pune si depune, unde si pre cum le va fi placendu, — fãra nici una cautare la impregiurãri, fãra cau-tare la dreptu si cuveniintia, chiaru si fãra cresta-rea moralitatii.

c) progresulu celu mai perfectu va fi cederea neconditiunata si nerestrinsa a totororu, câte se tienu de besereca unita, in man'a episcopiloru, fãra consi-derare de sunt ei alesi ori denumiti, si deca sunt denumiti, de cine? de unu imperatu catolicu ori de sultanulu, de tiarulu rusescu ori de unu ministeriu petrunsu de influintie calvinescu? Asie! besereca ta intrega, cu totu, ce se tiene de ea, s'e fia a episcopu-lui: preutimea s'e fia in manele d'insulu unu viu um cadaver*), era crestiniã una materia cruda, d'in care Santiele loru s'e radice imperatia, nu lui Ddieu, ci loru-si.

Acestu-a e progresulu, la care tindu a ne duce ultramontanii. De place cui-va d'ntre credintiosi, seau nu place, ace'a nu intrebã nime-nene; ci-ti citeza, daca se pornescu, una ducena de obscurantisti, de amici a-i despotismului, ca si ei insii. Cu atãta apoi te lasa in pace aretandu-se multiamiti cu argumen-tele pro luse, in fapta inse ridiendu intru sine de bu-curiã, ce li inspira opiniunea, ca prin sofismele sale te voru fi imbetatu.

Dara publiculu nostru nu suferã si nu va suferi nice una data a fi sedusu si scosu d'in drepturele sale prin argumentatiuni insielatiuse.

Publiculu nostru scie, cum-ca clerulu unitu de la Orade nu a tienutu sinodu, prin urmare ca corporati-une nice avu ocaziune de a-si aretã opiniunile sale a supra afaceriloru besericesci, — scie, ca clerulu si preste totu dieces'a unita oradanu dorere, inca nu se bucura de dreptulu alegerii, catu s'e-si pota incre-dintiã conducerea la barbati de ai increderci sale, — mai multu: publiculu nostru dupa cele template in ultim'a adunare, ce s'a tienutu la Orade sub repaus. Erdelyi, are temeiu de a tiene, ca opiniunile clerului oradanu in majoritate precumpanitoria sunt contra-rie ultramontanismului, — la tota intemplantia pu-bliculu nostru are opiniune cu multu mai buna de-

*) A se ved'e normele Jesuitiloru. Catholicismulu ultra-montanu nu este alta, de catu jesuitismu mascatu.

spre clerul aceluia, de câtu se alunece a crede că elu ar fi impoteritu pre cine-va a dà in numele d'in-sului dechiarafuni, proteste cuntrarie progresului.

De acea, scrisori'a preatinsa cu avertele sale paradose a produsu mirare nespusa, mai vertosu in câtu ea vorbiã si in numele clerului oradanu.

Destulu, cã esperiinti'a ne invetiã cã si la noi existu unii omeni, cari lucra d'in respectu pentru sustinerea si latirea absolutismului, cu nimicirea asi-damentelor nostre. Adevratu, cã scriu si cârti de disciplin'a orientale, sãu pre cumu-i d'icu, grecesca, dara in cârtile acele d'in titlu in colo mai nemicu nu e grecescu.

Deci multe derepturi castigate, aperate si si sustinute de beserec'a nostra prin mediulu celoru mai neomenose persecutiuni seculare ale poterii de statu, multe derepturi scapate de barbari'a aloru 7 seeli, pre câtu adeca a domnitu la noi catolicismulu si protestantismulu, ni s'au dusu bine frumosu dupa inchiiarea pactului de uniune: nu pentru cã dora ele aru fi impinsu in dogma, nu pentru-cã dora aru fi fostu cuntrarie celoru 4 punte, ci curatu numai d'in cauza, cã la catolici erã alta disciplina, curatu numai pentru innecarea constitutiunismului nostru beserecescu si inlocuirea lui cu absolutismulu inimicu la ori-ce progresu si dezvoltare pre campulu beserecescu, inse atãtu de comod pentru unii omeni.

Domni'a absoluta este unu lucru forte atragatoriu. Istori'a nu ni presenta esemple de omeni, cari de sine sã se fia lapedatu de puterea, ce apucasera in mana. Ma inse ea ne insãra multime de casuri, in cari unii omeni puterea tiermurita, ce li s'a fostu incredintiatu, au largitu-o prin medie neiertate. Ar' fi dara una mare ratecure, candu beserec'a nostra — preste totu sãu in parte — ar' acceptã de la archierei ei, cari de facto posedu intrega puterea beserecesca si o deprindu curatu dupa arbitriulu loru, sã restituie sinodulu si protopopiloru acea ce a fostu alu acestoru-a. Nici unu episcopu nu e atãtu de liberalu, câtu sã despretinseca dulcetia regimului absolutu, — de s'ar' dà, sã avemu si unulu de acesti-a, — nu ar' potè, nu ar' fi in stare de a plinã acestu opu maretiu. Plumbii de proteste iucurse de la altii d'in colegii sei i-aru impedeã sborul.

Noie ni-se pare forte intemeiatã opiniunea celoru, ce d'icu: Metropoli'a Albei Julie de acea s'a restatoritu, cele doue episcopate cu capitulele loru de acea s'au intemeiatu, ca ultimontanismulu mai nesemtitu si mai cu efeptu sã pota lucra intre uniti.

De acea intrebatiunea despre restatorirea disciplinei nostre este un'a d'in cele mai grele si merita, ca totu fiulu binescmtãtoriu alu beserecei nostre sã studieze, pre câtu se pote mai aduncu.

Avisandu in modulu acestu-a la ea, sã trecemu sã vedemu: ce progresu a facutu beserec'a nostra?

(Va urmã.)

ROMANIA.

Adunarea deputatiloru.

Siedinti'a d'in 5 martiu 1868.

(Fine a vedè nr. 45.)

Legea n'a voitu sã specificu, n'a voitu sã fia o lege feudale, si sã d'ica numai proprietatea feudale, ci a d'isu proprietatea in genere. Numai pentru Senatu a datu o mica vepsea de feudalitate, dera pentru Camera n'a facutu acãsta distinctiune; legea a lasatu dreptu sã se duca in colegiulu I, daca are acelu censu; era daca nu lu are, s'au daca avendu-lu nu va voi atunci potè se voteze in colegiulu alu III-le. Cum vedeti, pentru proprietarii mari s'a facutu, nu unu privilegiu, de câtu unu principiu de dreptu, cã cine potè mai multu potè si mai pucinu; mai cu sãma cã de multe ori 5 alegatori dau unu deputatu; prin urmare au drepturi mai mari.

Etã ce dice si art. 30:

„Domiciliulu politicu alu fie-carui alegatoriu este in orasiulu, in judeciulu sãu in comun'a unde-si platesce darea directa, sãu unde-si are proprietatea, ori principalulu sãu asi-damentulu, etc.“

Vedeti, daca nu erã unu colegiu alu orasielor nu avea nevoia sã d'ica: domiciliulu politicu alu fie-carui alegatoriu e in orasiulu, in judeciulu sãu in comun'a unde-si platesce darea. . .

Dara sã vedemu, d-loru, daca in categori'a acestor'a de cari ve ingrijiti atãtu de multu intra in adeveru interesele cele mari, economice si sociale, intra in adeveru independinti'a, luminoale tieriei, cum a d'isu onor. Dn. Cogalnicianu. Sciti ce felu de lumini se intielege aci? Sã intielege cã eu, de esemplu, proprietariu de doue sãu trei mosie la munte, am diece sãu cinci-spre-diece carciumi; ei bine, ca proprietariu, me ducu si aducu, pe cei cinci-spre-diece carciumari, apoi duoi sãu trei epistati de po la mosiele mele, apoi scaunasi etc. si cu modulu acestu'a suntu siguru de o suma de votari. Dara tocmai atunci in adeveru ni se pote dice cã am facutu o lege feudale, cãci unu proprietariu mare, in diu'a de alegere va adunã pe toti carciumarii, epistatii si scaunasi soi si toti calari cu masdracuri si cu stãguri in mana voru veni in fuga mare ca se fã parte la alegere (ilaritate, aplause).

Dara voiu se d'icu tuturoru aceloru onor. domni cari se gãndescu cã prin o asemenea lege ar potè sã faca ca d-loru sã devina stepani pe colegiulu alu 3-le, voiu sã le spunu cã se insiela, fiindu cã si eu la rondulu meu, ca ministru de interne si de finacie, avendu si eu o multime de proprietati d'ale Statului am pe toti carciumarii, epistatii si rezasii cari suntu totu d'auna guvernamentali si daca d-ni proprietarii cei mari ar veni cu 30 seu 40 partisani ai d-loru, eu totu d'auna voiu veni cu 100 seu 200 si totu d'auna voiu isbuti . . . (D. A. Lahovari. De siguru.)

Da, de sicuru, si tocmai pentru acestu motivu nu potè se me unescu cu propunerea d-vostra. Ei d-loru, nu este destulu numai se voimu pentru cã se fimu conservatori, ci trebue sã scimu cum sã fimu; nu este destulu numai sã voimu sã fimu liberali, dara trebue sã scimu cum trebue sã fimu liberali; trebue sã gasimu, trebue sã scimu sã gasimu totu d'auna midolocitu prin care se conservãmu libertatea. De acea-a, d-loru eu asta-di ca ministru, carui'a i dati o arma puternica in mana, nu voiescu se profitu de d'insa, ci o aruncu fiindu cã sum incredintiatu cã ori ce guvernulu va veni in urma si va avè acesta arma in mana, daca va voi s'o intrebuintieze, atunci de siguru, va potè strivi libertatea si independinti'a alegitorulu si daca va voi, va potè strivi si tieri'a si guvernulu ei, (aplause sgomotose.)

— S'a decisu, cã numai cei ce si-au domiciliulu politicu in orasiulu sã faca parte d'in colegiulu III, cãci altcum acestu colegiu ar fi nebusitu, si supusu proprietãtii, carei'a legea i-a asecuratu si colegiulu I. si II.

Adunarea deputatiloru in siedinti'a d'in 6/18 mart. s'a ocupatu totu cu discutatiunea proiectului de lege asupra interpretãrii legii electorale.

Art. 3 alu proiectului comisiunei, esplicatoru art. 7 alu legii electorale, faciã a se nasce o lunga discutatiune.

D. Ministru de interne, facundu apelu la acei domni d'in opusatiune si conjurandu-i a nu pierde timpul camerii in aseminea discutatiuni intempestive si fãra profitu pentru natiune, i invita a nu mai aruncã guvernulu acensãri pe care nu le-aru potè probã, cãci altmintrele si d-lui la rendulu sãu va spune cã are probe de altu-ceva si mai uritu, de corumperea alegitoriloru prin lire.

D. D. Ghica, Vernescu, Lahovari, Gradisteanu luara aceste cuvinte ca imputãri dirocte si d'aci desbaterea deveni furtunosa. In sfarsitu art. 3 se vota ast-felu precumu la redactatu comitatulu adeca ca delegatii coleg. 4, se pota fi alesi d'in ori-ce colegiu dar nu potu luã parte de câtu la unu singuru colegiu, adeca sãu ca delegatu sãu ca membru alu colegiulu in care este inscrisu. — Art. 4 coresponditoriu cu art. 11 si art. 5, aseminea coresponditoriu cu art. 17 d'in lege s'a primitu.

Noutãti Straine.

CANDI'A. Aali pasi'a rentornendu-se d'in Candi'a a facutu aretare Sultanulu despre referintiele de acolo si despre rezultatulu misiunii sale. Caus'a rescotei, d'ice marele Veziru, e revolutiunea cosmopolitica si presiunea, care opiniunea publica sedusa, a eserceatu-o asupra cabinetelor europene, in fine straportarea familielor candiotice in Greci'a si agitatiunile rusesci. Misiunea marelui Veziru a trebuitu dara sã se restringa la aceea, a luã in consideratiune cerintiele poporatiunii liberale. Imputãrile facute Turciei, cã fatia cu Greci'a s'aru fi aretatu forte slaba, le restoria Vezirulu prin observatiunea, cã numai simpatia, ce a intimpinatu conflictulu in tieriele straine, au impedeatu pre Turci'a, de n'a dechiaratu reshoiu Greciei. Aali pasi'a enumera tote concessiunile, cari le-a facutu Candiitorulu, si spune, cã pacificarea insulei sub Hussein pasi'a va fi asigurata, indata ce va incetã interventiunea straina si emigrãrile midolocite de nãile straine. Diuariulu oficiosu „Turquie“ arunca respundiabilitatea de-a dreptulu pre agenturele rusesci de emigratiune. — Spre a reparã in câtu-va daunele cauzate prin reshoiu, port'a a ordinat, sã se platesca insulaniloru 3 milioane de piastri, spre scopulu acestu'a gubernatoriulu generalu alu Candi'e a scrisu o contributiune fortiatã, care voru avè sã o platescã Musulmanii insulei.

ANGLIA. In siedinti'a parlamentulu d'in 2. aprilie secretariulu de statu alu Indiei Northcote respunsela interpelatiunea lui Mr. Fawcett, cã Sir Robertu Napier a inseintiatu pre guvernulu cã elu spreza a ajunge pana in finea lui martiu la castrele regelui Teodoru, si in restempu de trei septemane va tramite guvernulu informatiuni despre rezultatulu expeditiunei d'in Abissini'a. In siedinti'a parlamentulu d'in 30 martiu desbatendu-se cestiunea Irlandiei, dep. Gladstone a adusu doue date caracteristice in privinti'a cestiunei mentionate. In tractulu Lismore, unde langa 1143 catolici locuescu numai 4 anglicani, s'a fundatu in anulu 1867 una parochia dotata cu 331 £ sterlingu; era alta parochia fundata in anulu acestu'a dotata cu 291 £ sterlingu, cuprinde aseminea 2769 catolici si numai 4 anglicani.

In siedinti'a d'in 3 aprilie s'a luat la desbatere cestiunea insulei Cret'a. Lordulu Malmesbury sustiene politic'a neintervenirei.

In cas'a de susu nu s'a pertractatu ce-va mai interesante. Ministrulu presiedinte Disraeli propune ca feriele pasciloru sã se prolongesca pana la 20 aprilie, in 23 aprilie apoi sã se iee la desbatere proiectulu bugetariu, era in 27 l. c. sã se continue desbaterea asupr'a cestiunei Irlandiei.

Varietãti.

** (Invitare de prenumeratiune.) la opulu intitulatu „Indreptariu pentru lucrãrile pregatitorie la introducerea cãrtiloru funduarie in Transilvani'a, scrisu pentru proprietarii romani, prin Iosifu Popu asesoru si jude singulariu in comitatulu Clusiuului.“ Inaltulu ministriu ungurescu de justitia prin emisulu sãu dtto 8 noembre 1867 nro 278, publicã ordinatiune in privinti'a lucrãriloru pregatitorie, ce suntu necesarie pentru estinderea institutiunei cãrtiloru funduarie si asupra Transilvaniei. Prin acest'a dispusatiune se acopere in Transilvani'a o lipsa, pana acum'a pre tare simfita, cãci numai cãrtile funduarie areta pre deplinu gradulu credstului ce se pote contribui realitãtiloru, ele radica pretiulu pamentulu, marescu si asecurãza credetulu, deschidu fontani noue pentru cercularea capitaliloru, inaintãza agricultur'a; chiaru si vinderea, schimbarea sãu alte intreprinderi cu realitãti, acestea le asecurãza si usiorãza. In specie pentru poporulu romanu tierianu, a cãruu avere indeosebi stã in pamentu, cãrtile funduarie suntu unu institutu tare doritu. Pentru insemnetatea acestoru cãrti, la a caroru introducere, lucrãrile pregatitorie in Ardealu s'au si inceputu cu comitatulu Clusiuului, suscrisulu cugeta a fi facutu unu servitiu proprietariloru romani, prin cupunerea indreptariulu mentionatu. Opulu va cuprinde 4—5 cole si se afa sub tipariu. — Pretiulu de prenumeratiune este 40 cr. v. a. si e de a se tramite „la librari'a lui Ioanu Stein in Clusiu“ franco. Colectantii primescu dupa 10 esemplarie unulu gratisu. Autorulu.

(Invitare la prenumeratiune.) Cu finea treiluniulu presinte ni luãmu libertate a deschide prenumeratiune noua la foi'a enciclopedica si beletristica „Familia“, pretiulu pe trei luni 2 fl., pe diumetate de anu 4 fl. v. a. Toti aceia, cari se voru prenumera pe diumetate de anu, voru primi ca premiu unu pomposu tablou natiunalu, — avendu a alaturã afãra de costulu de prenumeratiune 1 fl. 20 cr. Prenumeratiunile se potu face sãu d'in 1 aprilie sãu d'in 1 ianuariu, cãci mai avemu inca esemplarie complete d'in inceputulu anulu. Acestu tablou grandiosu ni infãtiseaia momentulu, in care Domnulu Moldovei Alesandru I. primi insemnele domniei d'in manã soliloru imperatulu Ioanu Paleologu. Aci vedemu reprezentata sala de tronu a Moldovei. La o parte stã tronulu izestratu cu insemnulu Romaniei de astadi de peste Milcovu pe tronu sunt asiediate doue scaunã. Betranulu Domnu sãu in drept'a tronulu in vestiminte de gala; figur'a-i respoptuosiã-i maiestetica, fati'a-i barbatesca si atragatoria, — peru si barb'a-i mare, frumosa si alba ca neu'a, ne imple de o stimpiã. Langa d'insã siede tener'a lui socia, o femeia gratiosã si incantatoria, fiantia sublima, o romanca dragalasia, la careia privire ochii nostri remanu incantati. Indata langa d'insã, josu pe scar'a tronulu, stã mitropolitulu tieriei, ornatu beserecescu, cu toiagulu archiereescu in mana. De cealalta lature langa Domnu diarimu unu aprodu teneru si frumosielu, apoi urmeza unu janitoriu si mai multi ostasi moldoveni. Fatia cu tronulu vinu solii imperatulu Paleologu in costumele loru pitoresci; unulu aduce pe o perina rón'a tieriei, — era celalaltu i immanueza pergamentulu de care se anima unu sigilu mare. D'napoia acestoru sãu fruntasii tieriei, apoi soldatii si in fine poporulu. Intregu tablou contine vr'o 30—35 de persone. In câtu privesce cupusatiunea si osecutarea, potemu spune cu siguritate, cã acele voru satisfacore ori ce dorintia. Facemu atentu pe o publicu, cã tabloulu acestu'a nu se pote capetã nicãiri, decãtu mai la redactiunea acestei foie, — si cã altor'a nu se va vã decãtu numai prenumerantiloru „Familiei.“

Cu ocaziunea acest'a se potu tramite si abonamentulu pentru „Gura Statulu.“ Pretiulu pe trei luni 1 fl. 50 cr. pe diumetate de anu 3 fl.

„Panteonulu Romanu“ e sub tipariu va aparè nesmintitu in lun'a lui maiu. Acestu opu va contine portretele si biografiile barbatiloru nostri mai destinsi. Pretu unu esemplariu 1 fl. 50 cr., editiunea de luesu 2 fl. 50 cr. Pesta 19/31 martiu 1868. Iosifu Vulcanu.

** (Curierulu de Iasi) e titlulu unu jurnalulu nouu apare in Iasi, una data pre septemana.

† Protosincelulu Mirone Romanu, profesor de teologia in Aradu, cu fratii, sororile, nepotii si nepotele sale, deplange morteã iubitei sale maice, An'a Romanu, nascuta Solomia; carea dupa unu morbu indelungatu vineri in 3. Aprile nou a. c. in comun'a Mediesiu, comitatulu Bihariei, si-a datu sufletulu in man'a creatorulu.

Fia-i tierina usiorã!

Proprietariu, redactoru respunditoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.